

EELK KADRINA KATARIINA KOGUDUSE HÄÄLEKANDJA

ELULÄTE

veebruar 2025 nr 112

SÕNA

Jumal ütles: „Saagu valgus!” Ja valgus sai.
1Ms 1:3

MÕTE

Esimese asjana loob Jumal valguse. Ta loob selle sõnaga. Selline on loova sõna vägi.

Tänavu peame esimese kirjutatud eestikeelse sõna 500ndat aastapäeva. On kuidagi tähelepanuväärne, et meil seda esimest sõna ette näidata ei ole. Kuna sõna on millegi kandja, see on mõtte ja väärtuse kandja, mis need loetavaks-nähtavaks teeb. Sõna viib selle päralt, paneb tööle, istutab ja loob. Ise võib ta nähtamatuks jääda. Nagu kunagi kõige alguses, mil sõna valguse lõi.

PALVE

Jumal, luba, et Sinu Sõna meis kõigis jätkuvalt looks häid asju! Aamen

EESTI RAAMATUAASTA

UNO LEIES - 94 sünniaastapäev

“Rahvas algab raamatust” H. Runnel.

Käesolev uurimus on koostatud tuntud telemehe, lavastaja, lasteluuletaja ja “Tipi ja Täpi teatri” autori ning looja Uno Leiese (1931-1988) elutööst. Ta sündis 6 oktoobril 1931 aastal, Narva linnas. Leies õppis Tallinna 20 Keskkoolis. Järgmisena omandas ta teadmisi Kingisepa nimelises Draamastuudios lavastamise ja näitejuhtimise alal. Seda kõike tegi ta põhitöö kõrvalt. Aastatel 1953-1960 töötas ta Eesti Riiklikus Nukuteatris lavastaja ja nukunäitlejana. Oma esimesed lasteluuletused, mis olid üsna muinasjutulise sisuga ja jutustasid loomadest ning lastest, avaldas ta 1963 aastal ajalehes “Säde”. Järgnesid mitmed väikelastele mõeldud luulekogud: “Loomade olümpia”, “Muti metroo”, “Atsi patsid”, “Kasetohust kaabu” (1970) jpt.

Leies on kirjutanud arvukal hulgal nukunäidendeid. Tuntumad on “Hunt Kriimsilma 9 ametit”, “Vaat kus lops” ning “Tipi ja Täpi teater.” Eraldi tähelepanu väärib nukunäidend “Oh seda eeslit”, mille saatel on kasvanud üles mitmedki laste põlvkonnad. Leies on loonud üle 600 nukulavastuse, kirjutanud näidendeid ja näidendianalüüse.

Leiese lasteluules elavad loomad, linnud ja lapsed fantaasiarikast ja põnevat elu. Tema luulest leiab alati midagi õpetliku, mängulusti täis iva, mida kõrva taha panna. Näiteks:

Tigu on tigu. Kõik teda on näinud, aga

tal külas ei ole me käinud.

Oma majja ta võõraid ei luba.

Kuidas sa lubad, kui puhas on tuba?

Võõrad ju sageli jalgu ei pühi,

siis pärast puhasta, küüri ja nühi.

Soditud on maja sein -

seal pilte, kriipse, sõnu ja veel teade:

LOLL ON REIN.

Mina olen Tõnu.

Aasta oli 1988 ning käes septemberikuu, sügis, kui talendikas Uno Leies vaid 56-aastaselt siit ilmast lahkus. Nukunäitleja Maile Hiidet meenutab järgmist: “Uno lahkus. Nukud pandi kappi. Kapi uks keerati lukku ja siis oli selline tunne, et nüüd ongi kõik.” Parjasti oli olnud nukulavastuse “Tammetõru seiklused” tegemine, millega kujundajad nägid kurja vaeva. Kui Leies äkki ootamatult kadus, tekkis kuidagi tühi tunne. Hiidet meenutab, et nagu oleks hea sõbra kaotanud. Õhtulehele antud pikemas intervjuus tõdeb ta, et parimat lavastajat oli raske leida. Unol olnud erilne õnn mõista laste, sealhulgas ka erivajadustega laste hingeelu.

Tema esimene luuleraamat “Harjavars on pikem mehest” ilmus 1963 aastal. Pärast seda rõõmustas autor lugejaid vahvate luulekogudega “Muti metroo”, “Kasetohust kaabu”, “Atsi patsid”, “Hiire auto” jpt. Tema lihtsad lastepärased värsid on olnud teejuhiks mitme põlvkonna lastele. Neis on mõnusalt kaasaalamist, mängulusti, moraali.

1971 aastal avaldas U. Leies nukunäidendite kogumiku pealkirjaga “Lõbus nukupere.” Suurimaks armastuseks jäi siiski lasteluule.

Alati, kui matkal käime, juhtub

nalju Otiga.

Täna päris kimpu jäime

tema seljakotiga.

Mis siis kotil viga oli?

Hirmsaid häali tegi kott!

Sest, et salamahti sinna, oli pugunud ka Ott.

Uno Leiest võib iseloomustada üsna rahutu hingena. Tema ja tema nukunäendid aga pälvisid alati tähelepanu, mis ei tähenda, aga seda, et ta poleks oma töösse kirega suhtunud.

Jätukb pöördel

Jumalateenistused toimuvad leerimajas iga kuu 2. ja 4. pühapäeval algusega kl 11. Tere tulemast!

**Skänni QR
ja toeta oma
kodukogudust
AITÄH!**

Leies oli keskendunud ilusa emakeele arendamisele. See kajastub tema lasteluules suurepäraselt.

Uno Leiese nukunäidendeid võib pidada aegumatuks klassikaks. Kuulsaim tema loodud tegelastest on päris kindlasti Hunt Kriimsilm, kelle lastele aegumatuks on mänginud Henrik Toompere seenior. Kes ei teaks tema vempe ja vimpkasid ja hoolikat hundikutsika Hundu kasvatamist?

U. Leiese kohta on palju mälestusi kirjutatud. Hans Paesüld meenutab: „Leiesega oli alati hea koos töötada, sest temas oli säilinud teatav lapselikus. Ta oskas näha elu läbi lapse pilgu ja peitis oma tähelepanekuid nukunäidenditesse. See, mida ta nukkudega teha oskas, oli hämmastav. Kui mõtiskleda Tipile ja Täpile, siis meenub kohe nende „Kommilaul.“ Nii lastele omane ju, armastada magusat.“ Hans Paesüld meenutab veel: „Leiesel oli tähelepanuväärne omadus mõista nukkude liikumist. Olgu siis tegemist marjonett või verdeppnukkudega. Kord Pärnus tuli ta minu juurde ja ütles, et putitaksin Buratino üles. Mis mul muud üle jäi. Kaks nädalat läks aega.“

Kasvõi vitsaga aja -

Ats juuksuri juurde ei lähe!

Ta kindlasti kardab, et juuksur teeb talle patsid pähe!

Eesti autorite lasteluulet raamatutes võib võtta väga mitmekesisena. U. Leiese lasteluule esmatrükk, mis ilmus ajalehes „Säde“ ning kogumikus „Tillukesi killukesi“ võtavad paljud lastekirjanduse uurijad kui mõtteluulet. Ometi on Leiese luuletustes peaasjalikult lapseliku südamesoojust ja mõistmist. Leiest võib pidada üheks Eesti lapsesõbralikumaks autoriks. Ta jõudis oma elu ajal nii palju vahvat lasteluulet välja anda, et ta looming hämmastas paljusid teisi autoreid, kes väikelastele luuletekte avaldanud.

Kui laste huviharidusest sügavamalt rääkida, siis peab aitäh ütleva just U. Leiesele. Tema üks tuntumaid luulekogusid mudilastele kannab pealkirja „Kurr ja Nurr.“ Selle on illustreerinud Jutta Meisaar. Laste kirjandusharidus koos raamatute tutvustamisega sai Leiesele südameasjaks. Ta keskendus sellele kui ideoloogiale, kus lapsed või vaimse erivajadusega lapsed omandavad teadmisi neile lihtsal ja omastaval moel.

Väheseid Eesti autoreid võib leida, kes oleksid samal ajal ka nukunäitlejad ja lavastajad. Lasteluule puhul ei saa ka välistada, et autorid kirjutavad sageli oma põhitöö kõrvalt. Luuletaja ja kirjanik Hando Runnel meenutab: „Aasta võis olla äkki 1981 või 1982, kui Leies minu poole pöördus ja ütles, et tal plaanis just väikelastele üks luulekogu välja anda, et mida ma sellest mõttest õige arvan. Kirjanduslikke katsetusi oli Leies ju teinud varemaltki ja ma olin nendega küllaltki tuttav. Mul oli just parasjagu tulnud välja luuleraamat nooremale koolieale pealkirjaga „Mõtelda on mõnus“ ja ma ütlesin talle, et tõepoolest,

miks ka mitte? Kuidas ta seda mõistis, on iseaasi. Eks ta sai aru, et ajab õigat asja,“ muheleb Runnel. Sest lastekirjandust ei saa ju võtta kunagi kui midagi enesest mõistetavat. Peab teadma, mis teemadel kirjutada ja kuidas end väljendada, et laps seda mõistaks, näiteks sellisel juhul kõlaks muusikaõpetuse ja täheõpetuse osa järgmiselt:

Igal lapsel oma pill - Tiul viiul,

Annel kannel.

Tillukesel Ülol on imetore ksülofon.

Tõistre Tõnul torupill, sellel mängib tirilill.

Igal lapsel oma pill.

Sest mis on vale? Tõde, mida veel ei
_____ mõisteta või mida enam ei usuta. _____

_____ Anton Hansen Tammsaare _____

PILK AJALUKKU

UNO LEIES, LAUL RAHVUSLILLEST

Vähesed meie lehe lugejad teavad, et 1977 aastal väljaantud R. Pätsi ja H. Kaljuste „Laulik II“ sarjast „Jo, le, mi“ sisaldab mitut Uno Leiese poolt kirjutatud lastelaulu ja riimi. Leies armastas raamatuid nende kirjutamist lastele.

„Muri“, „Muti metroo“ on ühed tuntumad, mida on kindlasti omandatud lasteaaiaski. Leies sündis 6.oktoobril 1931 aastal Ida-Virumaal, Narvas. Ta oli mitmete ETV laste telelavastuste autor ja käsikirjade looja. Avaldas lühiluulet mudilastele, joonistas karikatuure ajakirjale „Pikker“. Töötas Eesti Rahvuslikus Nukuteatris. Tähelepanu väärib, et ajalukku on Uno Leies läinud just lastepäraste salvide ja näidenditega nendele juba ammu tuttavast igapäevaelust. Nukulapsed Tipp ja Täpp ei vaja suuremat tutvustamist. Samuti kassilapsed, Kurr ja Nurr, kes ajavad sassi memme lõngakera ja nuusutavad rukkilille, millel pole lõhna. U. Leiese initsiatiivil ja pealehakkamisel valiti rukkilill Eesti rahvuslilleks 1968 aastal. Selle rukki sees kasva taime kasuks rääkisid lai tuntuks ja armastus rahva hulgas. Head, saabuvat Vabariigi 107 sünnipäeva ja Raamatuaastat!

Kurr ja Nurr, need kassipojad,

üht sinist õit põllul nuusutasid kord.

Lillel endal puudus lõhn.

Siis alles aru said, et sinine ja lill-
järelikult rukkilill.

